

REPUBLIKA HRVATSKA

PRIMORSKO - GORANSKA ŽUPANIJA

GRAD RIJEKA

Gradonačelnik

KLASA: 023-01/19-05/59

URBROJ: 2170/01-15-00-19-2

Rijeka, 30. svibnja 2019.

Gradsko vijeće Grada Rijeke
n/p predsjednika Gradskog vijeća,
gospodina Andreja Poropata

**Predmet: PREDRAG MILETIĆ – pitanje člana Gradskog vijeća Grada Rijeke
- dostava odgovora**

Poštovani gospodine Poropat,

član Gradskog vijeća **PREDRAG MILETIĆ** je, temeljem članka 67. Poslovnika Gradskog vijeća, dostavio pisanim putem sljedeće pitanje:

„Mnogi gradovi u Hrvatskoj osnovali su tzv. povijesne postrojbe koje ne samo promoviraju povijest i identitet tih gradova nego se i savršeno poklapaju u turističku ponudu tih gradova. Nama susjedni Bakar već nekoliko godina ima povijesnu postrojbu prezentirajući je u vrijeme gradskih ili državnih praznika.

Želim naglasiti da povijest našeg grada bilježi tzv. gradske straže koje su djelovale od početka 19. stoljeća pa sve do prvog svjetskog rata. One su dio zaboravljene povijesti i identiteta grada. Moje pitanje je možemo li mi Grad Rijeka imati takvu povijesnu postrojbu (od pet do deset ljudi) koja bi bila u vrijeme gradskih praznika, karnevala i različitih svečanih događanja u našem gradu?

Pitanje formiranja povijesnih postrojbi koje bi u posebnim prigodama promovirale Rijeku, njezinu povijest i identitet Grad Rijeka i Turistička zajednica Grada Rijeke razmatrali su još 2013. godine kada je takav prijedlog iniciran kroz organizaciju festivala Fiumare.

U tom smislu, Turistička zajednica grada Rijeke zatražila je stručna, odnosno, znanstvena mišljenja Državnoga arhiva Rijeka, Konzervatorskoga odjela u Rijeci i Muzeja grada Rijeke o postojanju i djelovanju gradskih straža i njihovom izgledu.

Iz informacija koje je tada prikupila Turistička zajednica ističe se da su od Nenada Labusa, višeg savjetnika konzervatora-dokumentarista u Konzervatorskom uredu u Rijeci dobili sliku i kratki tekst o redarima, odnosno pandurima, u kojem stoji:

„Rijeka u staro doba nije imala policiju. Usput, Riječani su bili oslobođeni i obveza mobilizacije i vojne službe, tako da je jedino u situacijama neposredne ratne opasnosti, postojala obveza svih građana da učestvuju u odbrani grada. Carski kapetan je na svojoj

plaći držao vojnike, koji su u pravilu i stanovali u riječkom kaštelu, no oni su imali vojnička zaduženja, te uglavnom služili u ceremonijalne svrhe kao i za osobnu sigurnost kapetana, a tek sporadično provodili i nametali pojedine odluke, koje bismo mogli smatrati policijskim zaduženjima.

Za javni red i mir u gradu bili su zaduženi glavari pojedinih gradskih kvartova, kao što su brinuli i odgovarali za čistoću, provođenje i nadzor pojedinih sigurnosnih vatrogasnih mjera i sl. Grad su vodili Veliko i Malo patricijsko vijeće, a na plaći grada još su bili gradski senzal, čija je glavna dužnost bila objava odluka kapetana i vijeća, nošenje poziva i drugih poruka. Osim njega, postojali su još gradski mjernici, koji su imali i određene policijske ovlasti (mandatna naplata kazni), a kontrolirali su prodaju i promet mesa, kruha te grožđa i vina, uglavnom zbog naplate gradskih daća. Na koncu, na plaći grada bili su i čuvari, koji su kontrolirali vinograde, maslinike, polja i sl. u vlasništvu grada i građana te su također imali neka ovlaštenja naplate mandatornih kazni. Podatke o svim ovim javnim dužnosnicima i dužnostima nalazimo u Riječkom statutu iz 1530. godine. No, mnogo toga je još uvijek nepoznato i nejasno: primjerice, čija je dužnost ustvari bila zaključavanje gradskih vrata?

S uspostavom Corpusa separatuma i Riječkog gubernija 1779. godine, i grad dobiva svoj Municipij, a s njime i neke manje policijske i sudbene ovlasti i zaduženja. Tek tada je uspostavljena uniformirana gradska straža (redari, panduri), od tada grad ima vlastiti pritvor (u zgradi Municipija).

Riječka (narodna) garda, koja se spominje u periodima oko 1790.-1813. te 1848., bila je pak, posve vojnička i smisao njenog postojanja bila je odbrana grada od vanjskih neprijatelja. Zato se njih ne može smatrati gradskom policijom.

Godine 1913. u Rijeku po prvi puta dolazi Mađarska granična policija, i to je prvi puta da se u Rijeci nalaze organi centralne vlasti, što je svojevremeno izazvalo velika negodovanja u gradu.“

Gospodin Labus je Turističkoj zajednici poslao i sliku stražara/pandura/gradskog policajca s opisom: „Na kokardi u kapi imao je gradski grb. Broj oko vrata bio je broj za identifikaciju, kako bi ljudi znali na koga se eventualno pritužiti. Kroj odjeće ustvari je standardan kroj vojnih uniformi. Boja? Tamnoplava?!“

Ravnatelj Muzeja grada Rijeke, Ervin Dubrović, izdvojio je separate i kataloge koji su pratili izložbu „Adamićevo doba“, u sklopu koje su istraženi i gradski stražari toga doba. Prema tom izvoru Riječki bataljun osnovan je uoči dolaska Francuza u Rijeku 1809. godine i u svojevrsnom elaboratu, koji se čuva u Državnom arhivu u Budimpešti, bile su razrađene, uz važne oznake bataljuna (zastave, kopče i kokarde) i sve odore, od najviših časnika do najnižih vojnika. U vojsci toga doba bili su česti i cilindri. Samo su nadčasnik i zapovjednik riječkog gradskog bataljuna na glavi nosili „napoleonske“ šešire s perjanicama, dok su obični vojnici nosili neke vrste šubare.

Saša Dmitrović smatra pak da je Rijeka imala neke vrste gradske straže još u 16. stoljeću o čemu svjedoči i Statut grada Rijeke iz 1530. godine, no nije moguće rekonstruirati izgled odore, zbog nedostatnih podataka kojim raspolažemo. Stoga je TZ Grada Rijeke poslao fotografije koje, po njegovom mišljenju, prikazuju odore gradskog stražara s početka 20. stoljeća.

Uzimajući u obzir sve ove činjenice koje govore o tome da je kroz povijest Rijeke postojalo više formacija koje dijelom odgovaraju definiciji gradske straže, pa nema temelja

da se izabere jedna kao „pravi“ reprezentant riječke povijesne straže, kao i činjenicu da je gotovo nemoguće jednoznačno definirati izgled neke od tih odora, od tog se prijedloga privremeno moralo odustati.

Ukoliko bi daljnja znanstvena istraživanja dovela do novih spoznaja koje bi nam omogućavale da obrazloženo i znanstveno utemeljeno odaberemo jednu od straža, kao temelj povijesne postrojbe Grada Rijeke, spremni smo ponovno razmotriti izradu rekonstrukcija tih odora i eventualno osnivanje gradske straže koja bi dodatno pridonijela promociji Rijeke, njezine povijesti, identiteta i turističke ponude.

S poštovanjem,

GRADONAČELNIK

Mr. sc. Vojko Obersnel